

Tolo 'Aspirina'

"Prompte vaig entendre que jugar a futbol no era el meu fort"

LLUÍS PONS

Bartolomé Bas Segarra, Tolo 'Aspirina', ha tingut des de sempre una gran inquietud per la vida i memòria del seu poble, Xàbia. Ara acaba de culminar un dels seus grans projectes amb la publicació de la història del CD Jávea, un treball de molts anys de recerca i recopilació documental.

Però Tolo ha sigut molt més que un cronista del futbol: va ser massatgista de l'equip durant prop de dues dècades, va treballar en l'àmbit farmacèutic i ha pujat a escena més de seixanta sainets valencians. És, sens dubte, un personatge inquiet i molt conegut i volgut. Està vinculat a la Penya L'Escaldà i a la vida cultural i esportiva del municipi.

PREGUNTA: Acaba de veure la llum un llibre seu sobre la història del CD Jávea. Com naix la idea de recuperar tota eixa trajectòria?

RESPOSTA: A ma casa sempre hi ha hagut afició per conservar les coses. Ma mare escrivia poesies i guardava papers, llibres i documents antics. Jo he heretat un poc eixe costum. A més, des que vaig començar a moure'm en el món del sainet valencià, em vaig acostumar a guardar textos i materials perquè no es perderen. Amb la història del futbol de Xàbia va passar una cosa semblant. Vaig començar a reunir documentació i, a poc a poc, allò va anar creixent fins a convertir-se en un projecte molt més ambiciós.

P: Hi va haver alguna troballa que encenguera definitivament la metxa?

R: Sí. A finals dels anys setanta, el meu germà Miguel em va parlar d'uns papers sobre Mauricio Chautín que havia trobat José Luis Bisquert, el Buitre. Procedien d'una casa que estaven netejant i havien estat a punt de tirar-los. Me'ls vaig emportar per a estudiar-los i vaig descobrir que el primer full era una mena de testament esportiu de Mauricio. Havia escrit una carta el març de 1985, poc abans de morir, en què recordava els seus 25 anys vinculats a l'esport de Xàbia. Allò em va impressionar.

P: Es pot dir, doncs, que amb Mauricio Chautín va començar tot.

R: Va ser una persona fonamental. Va arribar a Xàbia al voltant de 1960 i va marcar un abans i un després en l'esport local. La seua idea era que els xiquets deixaren de jugar només al carrer i començaren a organitzar-se en equips. Va impulsar diversos conjunts infantils i d'aquella pedrera van eixir jugadors que després van tindre una trajectòria destacada. Va estar vinculat a l'esport de Xàbia fins a 1985. La seua faena mereixia quedar recollida.

P: Va ser fàcil reconstruir aquella història?

R: No, perquè a penes hi havia documentació. En un primer moment vam buscar uns llibres que, segons els papers de la família de Mauricio, s'havien entregat a l'Ajuntament i al museu, però no apareixien. Anys després, quan es va obrir la biblioteca i va començar a organitzar-se l'arxiu, vam trobar un llibre enorme que Mauricio havia confeccionat pegant calendaris, programes i retalls de premsa. Allò ens va permetre recuperar molta informació. També van aparéixer documents dels anys trenta amb noms de directius i jugadors.

P: I quan semblava que el treball estava acabat, va arribar una altra troballa.

R: Exactament. La idea inicial del llibre era arribar fins a 1975, però després vam ampliar el recorregut fins a l'any 2000. Més tard va aparéixer documentació d'una etapa posterior i, quan ja estàvem treballant en les fotografies per a completar el llibre, Rafa Alvarado, que havia sigut utiller, ens va dir que tenia dues caixes amb material. Les vam obrir i allí hi havia una part importantíssima de la història del club, amb fitxes, prospectes i documents des de 1959 fins a mitjan anys setanta. Vam haver de refer bona part del treball. Al final, el llibre arriba fins a l'actualitat, fins a 2025-2026.

P: Quina satisfacció li produeix haver aconseguit reunir tota eixa memòria?

R: Moltíssima. Ha sigut un treball que ha costat molt de temps i esforç, però crec que s'ha fet bé. No hi havia massa informació escrita i calia buscar-la allà on estiguera: en arxius, fotografies, papers particulars i, sobretot, en els records de la gent. És una satisfacció personal, però també pense que és important per al club i per a Xàbia. Si no conservem estes coses, es perden.

> "El sainet és una part de la nostra cultura que no s'hauria de perdre"

P: Vosté no ha sigut un simple aficionat que ha investigat la història del Jávea. També n'ha format part. Com va començar la seua relació amb el futbol?

R: Vaig nàixer el gener de 1953 i, quan va arribar Mauricio, jo tenia set o huit anys. Ell va començar a organitzar equips de xiquets i jo estava vinculat a la Penya Polideportiva La Cantera, el conjunt de la qual es deia Mosquitos. Mauricio em va demanar que ajudara a formar un d'aquells equips infantils. Després vaig passar a juvenil, però vaig entendre que allò no era el meu fort. Només vaig marcar un gol, encara que sempre dic que el meu company Pepe no en va arribar a marcar cap.

P: No va penjar les botes per a allunyar-se del futbol, sinó per a canviar de funció.

R: Així va ser. Li vaig proposar a Pepe que ell s'encarregara de la roba com a utiller i que jo faria de massatgista. En la temporada 1971-1972 ja aparec en una fotografia amb el primer equip, encara que la meua etapa més continuada va arribar després. Vaig començar a treballar de manera estable al voltant de 1977-1978 i vaig acabar en la temporada 1997-1998. Van ser molts anys acompanyant l'equip i viatjant per camps de tota la Comunitat Valenciana.

P: Ha conegut diferents generacions de futbolistes i entrenadors. Què ha canviat més?

R: Ha canviat moltíssim. Abans el futbol era molt diferent. El porter es dedicava pràcticament a rebutjar pilotes i el joc tenia una distribució molt marcada: tres defenses, dos mitjos i cinc davanters. Ara el porter participa en la construcció del joc i té molta més responsabilitat amb la pilota. També he conegut jugadors de tots els tipus i entrenadors amb filosofies molt diferents. Cadascú tenia la seua manera d'entendre el futbol.

P: Hi ha algun entrenador que li deixara una empremta especial?

R: El pegolí Pascual Sendra em va marcar molt. Ho tenia tot molt controlat i sabia com gestionar el vestidor. Era exigent i tenia molt clar que qui no entrenava no tenia per què jugar. També recorde Vicent Font, de Gata, un tècnic tranquil, que feia treballar els jugadors i no donava minuts a qui no se'ls guanyava. És difícil triar-ne un, perquè de tots aprenies alguna cosa.

Molt personal

P: D'on ve el malnom d'Aspirina? Abans va ser Mosquito.

R: El de Mosquito ve de l'escola. Un dia, un company que es deia Juan Bas va entropessar i jo vaig fer una broma. El mestre, que tenia molt de caràcter, em va soltar: «Calla, mosquito xarraire». I així es va quedar. Quan Mauricio va organitzar els equips, el meu ja es deia Mosquitos. Però a mi no m'agradava massa que em digueren així. José el Vicari va començar a dir-me Aspirina i em va agradar més. Com que treballava en la farmàcia, el malnom va encaixar de seguida i ja no me l'he llevat de damunt.

P: El futbol, tanmateix, comparteix protagonisme en la seua vida amb una altra passió: el sainet valencià.

R: He estat al voltant de trenta anys fent sainets i he representat més de seixanta obres. A més, he recopilat uns 1.300 textos que tinc a casa, tots preparats per a poder representar-se. Quan un grup vol muntar una obra, em pregunta què podem fer i jo puc proposar-li diferents opcions. També vaig participar amb Paco Reus en la recopilació de prop de 1.600 obres en valencià de la Biblioteca Vázquez Bonell de Xàbia, un treball que va publicar l'Ajuntament de València.

P: Què troba en el sainet per a haver-li dedicat tants anys?

R: És una part de la nostra cultura que no s'hauria de perdre. M'agrada el teatre i m'agrada conservar els textos. He interpretat personatges molt diferents, encara que moltes vegades m'han donat papers amb prou força dramàtica. Recorde especialment el d'un avi que alça el bastó i renya els seus familiars perquè només apareixen per a heretar. Es deia «Per la fam d'heretar». He fet molts personatges, però aquell tenia una força especial.

P: Si haguera de triar entre futbol, teatre i treball, amb quina faceta creu que l'identifica més la gent?

R: Jo crec que amb les tres. A Xàbia em coneixen pel futbol, pel sainet i també per la meua faena. He sigut una persona molt activa i he procurat estar sempre fent coses. No sé si es pot separar una faceta de l'altra. Al final, totes formen part de la meua vida.